

OPBOUW

weekblad tot opbouw van het gereformeerde leven

uitgave van de gereformeerde persvereniging „opbouw”

red. en sekr. riouwstr. 59, wormerveer

adm. kon. wilhelminalaan 38, leersum

J. Bouma / Loosdrecht

Pijnlijke opvoeding Hebreeën 12:7.

Ook onder christenen kom je nogal eens een wat schoppe-
rige houding tegen, omdat het leven niet brengt wat ze er
van verwacht hadden. En teleurstelling over tegenvallers
roept verzet bij ons wakker, maakt dat we gaan aanschop-
pen tegen de structuren, die er de schuld van zijn of ook
tegen Hem, die ons dat geleverd zou hebben.

Aan de éne kant is dat ook heel goed te begrijpen, want
juist christenen weten van betere dingen dan de tegenwoor-
dige. Ze weten van een andere, betere werkelijkheid, die
God beloofd heeft. De nieuwe hemel en de nieuwe aarde,
waar gerechtigheid woont.

En omdat een christen naar Gods belofte iets beters mag
verwachten, dáárom valt het tegenwoordige, dat wat we
nu hebben, vaak zo tegen. Je zou het immers ook vandaag
al fijn willen hebben in je leven. Iets willen zien, iets wil-
len proeven van die geweldige werkelijkheid, van dat he-
mels paradijs, in je huwelijk, in je gezin, in de samenle-
ving. Afgetekend tegen de beloften van God, valt de wer-
kelijkheid, hier en nu, vaak hard tegen. Want wat zie je
van die beloften? En als dat schopperige er wat van af is
— verzet is meestal iets tijdelijks, daar moet je lange
adem voor hebben — dan komt de moedeloosheid. De pas-
sieve levenshouding, het gelaten aksepteren van de dingen
die gebeuren.

De schrijver van de Hebreeënbrief weet er van mee te
praten. Ook zijn lezers hebben die wat futloze houding
over zich, vanwege de verdrukkingen en de tegenstand,
die zij hebben ondervonden omwille van Christus' naam.
Ze zijn er nauwelijks tegen opgewassen, en daarvan heeft
de schrijver in het voorgaande hoofdstuk hen een riem
onder het hart gestoken. Kijk naar Noach, kijk naar Abra-
ham, kijk naar Mozes; hebben zij soms niet tot bloedens toe
geworsteld met de beloften van God, veelal tegen de schijn
van de werkelijkheid in? Maar ze hebben volhard en zijn
er niet bedrogen mee uitgekomen.

Een sterker voorbeeld nog. Kijk naar de Here Jezus. Ook
Hij heeft moeite gekend in zijn leven. Hij werd door men-
sen niet geaksepteed, ze verwierpen Zijn boodschap, Hij
werd gehaat en bespot en moest lijden en Zijn einde was
in de dood.

En toch heeft Jezus zich hierdoor niet laten knechten.
Over dat lijden, dat kruis heen, keek Hij uit naar de vreug-
de die God voor Hem had weggelegd. Zo heeft Hij de te-
genspraak van zondaars verdragen, het verzet van zondige
mensen.

En dan toch wel heel onverwacht wijst de schrijver op een
ander gezichtspunt. Hij brengt een nieuw aspect naar vo-
ren. De opvoeding. En daar gebruikt hij dat toch wel erg
pakkende beeld voor van de kinderen, die door hun vader
gestraft worden.

Het gaat nu niet om de vraag, waarom zij die harde terecht-
wijzing verdiend hebben. Het gaat om een praktisch stukje
opvoeding, wat heilzaam is voor hen, die het moeten on-
dergaan. Hoe naar en verdrietig dat ook kan zijn.

Opvallend is hier wèl, dat van de verdrukking, die deze
christenen meemaken, gezegd wordt, dat ze van God komt.
„Mijn zoon, acht de tuchtiging des Heren niet gering, en
verslap niet, als gij door Hem bestraft wordt, want wien
Hij liefheeft, tuchtigt de Here, en Hij kastijdt iedere zoon,
die Hij liefheeft.” (vss. 5 en 6).

Daar kijken wij misschien toch wel even raar tegen aan.
Want hoe kan dat nou, dat de moeiten die deze christenen
in hun christen-zijn ondervinden, dat daarvan gezegd
wordt: „Als tuchtiging hebt gij dit te dragen: God behan-
delt u als zonen” (vs. 7).

Je moet met dit woord niet een verkeerde kant opgaan.
Alsof alle vervolging en tegenstand, alle moeite en leed in
het leven van een christen zondermeer tuchtiging door
God is. Dat moet je niet te gauw zeggen. Niet elke situatie
leent zich daarvoor.

Maar je ziet hier bij deze Hebreeënen, dat het negatieve dat
zij ervaren, door God voor een positief doel gebruikt wordt.
God neemt het kwade op en gebruikt het om zijn kinderen
verder te helpen in het geloof. Hij pakt het op en zegt: Ik
ga er iets goeds mee doen.

Dat klinkt ons vreemd in de oren, want ons gevoel voor
rechtvaardigheid komt er tegen in opstand. Dat God het
kwade gebruikt om ons verder te helpen.

Toch zou deze wetenschap ons juist moeten troosten. Het
loopt de almachtige God niet uit de hand! Het kan zwaar
tegen zitten in het leven, het kwaad is er, de boze gaat te
keer en God gebruikt het.

Je moet hier voorzichtig mee zijn, ik weet het, maar in het
geloof mag je toch zeggen dat het kwaad in deze wereld
door God wordt opgenomen in zijn heilsplan om de mens
te verlossen. Denk ook aan zondag 9. Het is een geloofs-

IN DIT NUMMER

- 233 Ds J. Bouma, Pijnlijke opvoeding
- 234 Drs H. de Jong, De G.O.S. en de homofilie (1)
- 235 B. Vinke, Impressies van het tienerprogramma Ontmoetings-
dag
- 236 D. W. L. Milo, Varen
- 237 A. van den Beukel, Is onze houding tegenover Zuid-Afrika
Bijbels verantwoord?
- 238 P. C. van Wijk, Terloops...

ervaring die we vaak achteraf ook in ons leven bevestigd mogen zien. Terugkijkend op wat je is overkomen, moet je het nog wel eens zeggen: Hé, heeft de Here er deze bedoeling mee gehad?, moest ik daarom door die ellende heen, waar ik het zo vreselijk mee te kwaad gehad heb? Toch heeft Hij mij er door heen geholpen.

Als je er zo tegen aan leert kijken, kun je ook de konklusie begrijpen, die de schrijver trekt in vs. 11. Alle tucht lijkt op het moment dat je het moet ondergaan, geen vreugde te brengen, maar verdriet. Logisch immers, want wie heeft er plezier in om ge-

straf te worden?

Maar ben je er door geoefend, d.w.z. heb je geleerd er tegen op gewassen te zijn, dan brengt die tucht (die op zich zo negatief leek), toch op een positieve manier vrucht, nl.: gerechtigheid. Dan kun je met de apostel Paulus uitroepen: „wie zal uitverkorenen Gods beschuldigen? God is het die rechtvaardigt; wie zal veroordelen?”

Zo laat de schrijver zien, dat ook het lijden, de verdrukking, de moeiten, door God gebruikt worden, om zijn lezers (de eersten en de lateren) verder te helpen op de weg naar de volkomenheid. Het Koninkrijk van Christus Jezus.

H. de Jong / Amsterdam

De G.O.S. en de homofilie (1)

„Na een week waarin de Gereformeerde Oecumenische Synode tegen veler verwachting in een opvallend mild gezicht getoond had tegenover haar (syn.) gereformeerde lidkerk uit Nederland, is het op de laatste avond van haar tweeweekelijkse vergadering in Nîmes tot een aantal forse uitspraken gekomen inzake de kwestie van de homofilie” — aldus het Nederlands Dagblad van zaterdag 26 juli 1980. Wat deze verslaggever is opgevalen, heeft ook mij gefraspeerd. Wat betreft het synodale lidmaatschap van de Wereldraad van Kerken en de leer van de theologen Kuitert en Wiersinga een gematigd reageren, maar ten aanzien van een ethisch onderwerp een zeer sterke veroordeling: alle homoseksuele praktijk is zonde. Ik moest denken aan wat ik ooit eens aan mijn kerkeraad in Wageningen schreef in de dagen van het conflict rondom de Open Brief. Men stelde mij toen op gegeven moment ten onrechte aan de gemeente voor als een woord-breker. Daarop reageerde ik met te stellen, „dat door dit zware woord aan de zaak tussen ons een zedelijke wending gegeven werd, wat uitgerkend dan pleegt te geschieden, wanneer men bang is, dat de godsdienstige argumentatie te kort zal schieten of bij de mensen niet genoeg weerklank zal vinden. Voor een woord-breker vat men nu eenmaal eerder verachting op dan voor een ketter.” Ik betreurt het dat de G.O.S. haar conflict met de Gereformeerde Kerken in Nederland

op deze manier over de rugen van de homofiele broeders en zusters heeft uitgevochten. In ieder geval heeft ze die schijn gewekt.

Is het niet zo in ons geloof dat de verhouding tot God vóór de verhouding tot de naaste gaat, en bijgevolg hetgeen *geloofd* moet worden vóór hetgeen *gedaan* moet worden? Dit is ook een heilzame ordening. Het betekent namelijk dat ook als we ten aanzien van het doen helemaal in de knoop zitten en wat krom is in ons leven niet recht kunnen krijgen, wij toch de toegang mogen hebben tot Gods vaderhart en vergevende liefde.

Nu is het mijn vaste overtuiging dat wat een man als dr Wiersinga zegt en leert die heerlijke toegang tot Gods vaderhart bemoeilijkt. Een mens kan volgens hem wel tot God vluchten, maar zijn geweten wordt door de Here niet ontlast. Dat laatste moet hij toch zelf doen. Dat is het gevolg als je niet meer wilt weten van een Lam Gods dat de zonden der wereld echt wegdraagt. Van dr Wiersinga kan gezegd worden wat in de middeleeuwen Bernard van Clairveaux eens van de theoloog Abaelard zei: „De glorie van de verlossing heeft hij niet ge-

pastorale notities

ONBEGRIIP

Voorheen werden we als predikanten beoordeeld naar onze preken. Ze moesten begrijpelijk zijn. Als je met een ouderling op huisbezoek was, stelde die in de loop van het gesprek de vraag: En de preken van onze dominee, kunt U ze nogal volgen? Kunt U zich er in vinden? Als dan geantwoord werd dat men het goed kon verstaan en dat ze duidelijk waren, die preken, dan werd dit als lof bedoeld. Slechts enkelen prefereerden de preken van een professor of van z'n imitatie; kennelijk omdat men van hem weinig of niets begrepen had. Zo was het een kwart eeuw geleden. Nu gaat het er vaak niet meer om, dat de gemeente haar predikant begrijpt, maar of hij de leden der gemeente begrijpt. Hij moet de jeugd verstaan en hij moet

voor alle ideeën begrip hebben, al zijn ze nog zo zot.

Dit is tot daaraan toe. Je kunt er om lachen, zoals Erasmus en Marnix deden. Het wordt moeilijker, als je begrip moet opbrengen voor wat verkeerd is. Er worden huwelijken gescheurd, onwettige relaties opgebouwd, kerken prijsgegeven en normen overboord gezet, alsof het de gewoenste zaak van de wereld is. Evengoed wordt van de pastor soms verlangd, dat hij er alle begrip voor hebben zal. De man wordt waardeloos bevonden, want: „Hij heeft geen begrip voor mijn situatie”, of: „Hij heeft geen antenne voor ons”. Maar ik heb eens gelezen van Davids hofprediker, die duidelijk weten liet, dat hij voor een bepaalde daad van de koning geen enkel begrip kon opbrengen; hij vond het onbegrijpelijk dat David zoiets had kunnen doen. Die prediker zei niet, dat hij zich goed kon invoelen in Davids situatie en dat hij er dus alle begrip voor had. Natan toonde z'n onbegrip. Voor David was dat zeer heilzaam.

A. H. Algra, Sliedrecht

steld in de prijs van het bloed maar in de vorderingen van onze levenswandel” (boete, bekering). Dat een gereformeerde synode hiertegen in het geweer komt en op dit punt forse maatregelen neemt zonder zich door een kluitje mensen, studie-commissie geheten, in het riet te laten sturen, ja, dat spreekt mij meer aan dan een kordate beslissing op het gebied van de ethiek (geen homofiel-leven aan het avondmaal). Ik heb maar zo het geloof dat wanneer je met z'n allen de weg naar boven open houdt, je ten aanzien van de weg naar opzij veel geduld met elkaar kunt hebben. Op zichzelf ben ik niet bang voor een hard nee!, maar ik vrees dat het hier in een verkeerde richting gesproken is. Een moralistische beslissing dus die slachtoffers zal maken onder de zwakken, terwijl sterken als dr Wiersinga wel niet ongemoeid worden gelaten, maar voorlopig toch nog achterswaardige gesprekspartners blijven. Of wordt ook hun afhouding van het Avondmaal geëist?

Daar komt bij mij nog een indruk bij. Eerst het vorige jaar heeft de synodale synode inzake het vraagstuk van de homofilie een beslissing genomen. De andere zaken die stof tot onenigheid geven tussen de G.O.S. en de Gereformeerde Kerken in Nederland, te weten lidmaatschap van de Wereldraad van Kerken en de theologie van de doctores Kuitert en Wiersinga, dateren beide uit een verder verwijderd verleden. Is het misschien zo, dat het laatst beslotene steeds de meeste moeite geeft en dat men aan het verder terug liggende al wat meer

gevend is? Dat zou aan het geheel van het G.O.S.-reageren iets oppervlakkigs geven. De schijn van een jacht achter de actualiteit aan.

Maar dit alles is natuurlijk geen reden om aan de beslissing zelf in Nîmes achteloos voorbij te gaan of haar niet serieus te nemen. Niet alleen immers zijn onze Nederlands Gereformeerde Kerken door het zenden van waarnemers (de heren en broeders A. de Boer en prof. E. Schuurman) bij deze zaak betrokken, maar daarbovenuit reikt het geestelijk gezag van een besluit dat door geestverwante kerken en gelovigen genomen is.

Men kan op dit laatste, dit geestelijke gezag, natuurlijk afdingen. Zo is mij opgevallen dat sommige afgevaardigden niet alleen de homofiele praktijk maar zelfs ook de gelijkgeslachtelijke *aanleg* voor onaanvaardbaar verklaarden, uit bijbels oogpunt. Dit betekent dus dat voor deze afgevaardigden (en hun kerken?) ook iemand als prof. Douma met zijn boek over homofilie een veroordeling verdient. Wie de zaak uitsluitend of overwegend kerkpolitiek wil afdoen, moet op dit punt het breekijzer in de beslissing van de G.O.S. zetten. De waarheid van het evangelie is daarmee echter niet gediend. Echte problemen zijn het waar om zonder inmenging van bijzaken benaderd te worden.

En homofilie is een echt probleem. Zeker voor een christen die de voorschriften van Mozes en de beschuldigingen en waarschuwingen van Paulus in zijn hoofd en in zijn hart heeft. De lezer herinnert zich misschien dat ik me er zelf ook

wel eens mee bezig gehouden heb. In een preek nog wel, die ik zelfs nog gepubliceerd heb ook. Die heb ik er nog maar eens bij gehaald. Ik hoefde trouwens niet ver te zoeken, het boekje ligt binnen handbereik. Dat komt omdat ik het nog wel eens in kijk, proevend, wegend: heb ik daarin wel recht gesproken of heb ik toen wat God bindt, ontbonden en de mensen aldus geleerd? (zie Matth. 5:19). Geëerde broeders hebben dat laatste gevonden en tegen mij gezegd. Wie zou zich daar niets van aantrekken?

Welnu, nog altijd ben ik blij en dankbaar dat ik de hoofdwissel op dit moeilijke traject goed genomen heb: homofilie is geen variant, maar een deviant; niet behorend tot de verscheidenheid die de Here God in de werkelijkheid gelegd heeft, maar een afwijking; niet dus op één lijn staande met linkshandigheid of blauwogigheid, maar een diep ingrijpende beschadiging, voortvloeiend uit het feit dat wij gevallen mensen zijn.

Ik beseft dat dit bij betrokkenen hard kan overkomen. Let maar eens op hoe gehandicapt, ook wanneer hun gebrek zeer in het oog loopt, er voor vechten dat ze niet als afwijkend, maar als normaal worden beschouwd. Ze lusten ons medelijden niet, onze neerbuijgende meewarigheid en onze goedkope deernis. En dat is te begrijpen. Toch wordt zo wel eens vergeten dat er ook goede vormen van medelijden zijn. Onlangs vertelde iemand in een rolstoel mij ontroerd dat iemand hem bezocht had, met wie hij samen had kunnen huilen over z'n hele toestand.

Ik hoor dat vaker, dat dat zo goed kan doen: iemand te vinden die samen met je huilt over ellende die je overkomen is. Hebben wij wel door dat we hier stuiten op een nieuwe als authentiek ervaren vorm van medelijden? Ik geloof er daarom niets van dat de moderne mens niet meer om medelijden zou vragen. Zijn weerzin gaat tegen een goedkoop soort medelijden, tegen een medelijden dat tot niets verplicht. En dat is terecht. Maar we moeten met het badwater het kind niet weggooien.

Welnu, in die zelfde preek waarin ik de homofilie een deviant, een afwijking noemde, heb ik daarom grote nadruk gelegd op de solidariteit, de eenheid van het menselijk geslacht voor God. De homofilie is een wond in het ene lichaam waartoe wij allen behoren. De voet kan niet zeggen tot de hand: ik heb er geen pijn aan. Zo geeft homofilie, samen met alle andere schades aan ons mens-zijn, ons reden tot gezamenlijke verootmoediging voor God. Slaan we deze weg in, dan ontmoeten we dáár de homofiel die een broeder in Christus is en die lijdt onder zijn euvel; die in zijn lijden en de wanhoop daaromheen wel eens naar protheses grijpt waar we ons hart bij vast houden en die onze goedkeuring zeker niet kunnen hebben, maar die we, de nood waaruit ze geboren worden bij benadering kennend, ook niet durven laken — zeker niet met Schriftwoorden die op iets heel anders betrekking hebben zoals de bekende passage uit Rom. 1, waar de preek over ging.

Na deze spannende film zwermde de tieners uit over de hele Hanzehof om onder leiding van gespreksleiders uit Emmeloord in 22 groepjes met elkaar te discussiëren. Enkele vragen waarover gesproken werd zijn:

Hoe verklaar je de verandering in het leven van de hoofdpersoon uit de film?

Vind je ook, dat christen-zijn betekent dat je sommige dingen anders doet dan niet-christenen?

Heb je het gevoel dat je ook echt bij de gemeente hoort?

Merk je dat er rekening met je wordt gehouden?

En in het gezin? Hebben jullie daar tijd en aandacht voor elkaar?

In het middagprogramma werd alle andere bezoekers van de ontmoetingsdag duidelijk, waar onze jeugd zich die morgen mee bezig gehouden had.

In interview-vorm liet een aantal kinderen dat horen. Via een korte sketch werd duidelijk gemaakt dat kinderen veel tijd en aandacht nodig hebben. Ook werden de liederen gezongen die 's morgens ingestudeerd waren. Een aantal punten uit de discussies van 's morgens werd getoond met behulp van spandoeken.

Fijn was het dat de ouderen zo enthousiast reageerden op het optreden van de tieners. Hartverwarmend!

Zo was het ook voor de tieners een heel fijne dag en gezien hun enthousiaste reacties hebben ze beseft geen spijt gehad van hun komst.

Een reden temeer om over twee jaar met een nog groter aantal de ontmoetingsdag bij te wonen.

—o—

TESTBEELD

*Slotwoord uitgesproken door
ds J. C. Schaeffer op de
Ontmoetingsdag 1980
in Zutphen.*

Wat moet je nu nog zeggen aan het eind van deze Ontmoetingsdag? Je kunt zeggen: „Jammer, het is weer voorbij. Het was gezellig. Het was feestelijk. Het was een feest der herkenning van gezichten en gedachten en gezangen. Maar ook een feest van kennismaking met andere mensen en andere gedachten en nieuwe gezangen. Maar helaas, het is weer voorbij!”

Maar je kunt aan het einde van deze dag ook zeggen: „Nu begint het pas! We hebben voor het eerst of opnieuw gehoord wat God ons in Zijn Woord leert over het samenleven als verschillende mensen binnen de ene gemeente van Christus. En nu gaan we met wat we hebben geleerd aan de slag. We gaan er mee aan het werk in ons gezin, op onze club of vereniging of bijbelkring. We brengen het in praktijk in de gemeente en daar-

buiten: overal, waar God ons met anderen in aanraking brengt.” Ja, laten we maar zeggen: Nu begint het. Want dan nemen we er nog wat van mee. Dan hebben al die mensen, die hier vandaag niet waren, er toch ook wat aan. En dan alleen is deze Ontmoetingsdag geslaagd te noemen.

De Ontmoetingsdag 1980 heeft aan zijn doel beantwoord als hij te gebruiken is als testbeeld. We weten allemaal wel wat een testbeeld is. Het is het beeld dat op uw t.v.-scherm verschijnt vlak voordat de uitzending begint. Aan de hand daarvan kunt u testen of het beeld niet verschoven is naar links of rechts en of de kleuren wel goed zijn. Aan de hand van dit testbeeld kunt u nog voor het begin van de uitzending de boel tijdig bijstellen. Het zou bijzonder fijn zijn wanneer deze dag dus ons zo'n testbeeld te gebruiken is.

En als ik aan zou moeten geven welk beeld ons aan het eind van deze dag voor ogen moet staan en mag staan, dan denk ik aan een woord van Jezus, dat Hij enkele dagen voor Zijn kruisdood sprak. Als Hij in de tempel bezig is het volk te onderwijzen wordt Hem plotseling de vraag voorgelegd: Is het geoorloofd de keizer belasting te betalen of niet? (Mark. 12:13-17). Het is één van de vele strijd-vragen, die op dat moment aktueel zijn. Hoe moet je je opstellen tegenover een bezettende macht?

Op zichzelf was dit vast en zeker een serieus probleem, dat mensen in gewetensnood kon brengen. Een probleem, zoals we ze vandaag ook kennen. En het is heel goed te begrijpen, dat men dan uitzielt naar het verlossende woord van een wijs en vroom man.

Maar zo was de vraag aan Jezus niet bedoeld. De vragenstellers gingen helemaal niet gebukt onder het verschil van mening dat op dit punt mogelijk was. Integendeel, het was hun bijzonder welkom. Het was hen er immers om te doen Jezus onmogelijk te maken bij de mensen. Ze wilden Hem dwingen kleur te bekennen, stelling te nemen züs of zo. Maar hoe dan ook, Hij zou de anders-denken (de linksen of de rechtsen, de duiven of de haviken), de rekkelijken of de preciezen) tegen zich innemen en van zich vervreemden. En dat was hun opzet. Het verschil van mening kwam hun dus goed uit.

Dan zegt Jezus: Laat me eens zo'n belastingmunt zien. En vertel me eens, welk béeld vertoont zo'n geldstuk nou? Precies, het beeld van de keizer. Wel, geeft dan de keizer wat de keizer en aan God wat God toekomt. Jezus bedoelt: Zoals dat geldstuk het beeld van de keizer vertoont, zo is de mens geroepen het beeld van God te vertonen. Zoals die belastingmunten in zekere zin door de keizer zijn gemaakt, zo is de mens door God gemaakt. Ja, geef de keizer zijn belastingpenningen maar, waar hij zijn beeld op heeft laten drukken en die dus

B. Vinke / Emmeloord

Impressies van het tiener-programma Ontmoetingsdag

Al ver voor tieners druppelen de eerste tieners de Hanzehof binnen. Sommigen in groepjes, anderen alleen. Soms fluisterden vader en moeder nog gauw even wat in het oor. Dan maar gauw een plaatsje zoeken in die prachtige zaal. Toen de muziekgroep Sarfath het eerste liedje inzette, bleek al spoedig hoe zeer de honderden tieners geboeid werden door deze groep. Het duurde dan ook niet lang of er werd enthousiast meegezongen. Het kostte Sarfath weinig moeite de jongens en meisjes een aantal liederen aan te leren. Begeleid door allerlei muziekinstrumenten zongen ze vol overgave over hun Heer. Ook voor de tieners was het onderwerp voor die dag „Oog voor elkaar”. Uitgangspunt voor de gesprekken daarover was een film. In

deze film zien we een indiaan die op de vlucht is. Zijn meisje voorziet hem van eten en drinken. Bovenal spreekt zij over hem met de gemeente waartoe zij behoort, waardoor hij in het gebed niet vergeten wordt.

Als hij uiteindelijk toch in de gevangenis is beland, hoort hij daar een evangelisatiegroep. Hij wordt gegrepen door de boodschap dat Jezus Christus voor zondaars gekomen is om hen te redden. Hij bekeert zich. Dan blijkt hoezeer Joe, de indianenjongen, een nieuw mens is geworden. Na zijn vrijlating is hij geen vechtersbaas meer, maar iemand die zelfs zijn oude vijand helpt.

Het motte van de film was: „Zo is dan wie in Christus is een nieuwe schepping”. (2 Cor. 5:17).

zijn eigendom al zijn. Maar geeft God wat Hem toekomt! En wat is het dan wat God toekomt? Dat is dat de hele mens met al zijn gedachten, woorden en daden Gods beeld vertoont.

Kijk, dat beeld van God is nu het testbeeld, dat ons voor ogen moet staan. God heeft eens de mensen naar Zijn beeld geschapen. En dan lezen we er op de eerste bladzijde van de bijbel veelzeggend achteraan: als man en vrouw schiep Hij hen. En met nog andere verschillen schiep Hij hen. Hij schiep denkers en doeners. Hij schiep gevoelsmensen en anderen, die meer verstandelijk zijn aangelegd. Hij schiep mensen met leidersgaven en anderen met kwaliteiten van onderwijzers of regelaars enz. We mogen geloven dat God zelf deze afwisseling in Zijn schepping heeft gelegd. En in de samenvoeging van de vele onderscheiden kleuren en tinten vertoont de mensheid het beeld van God.

Maar door de macht van de zonde is de onderscheidenheid ontaard in gescheidenheid. Verschillen in karakter en in denken en in het leven van de dingen worden tot tegenstellingen. En dat leidt tot vijandschap en verwijdering. Het beeld van God versplintert in scherven, waar je je tot bloedens toe aan kan stoten. Zoals ze daar voor Jezus staan zijn de vragenstellers over die belastingkwesie een schrijnend beeld van de verdeeldheid van Gods volk. Vragen verworden tot strijdvragen. En al naargelang het antwoord word je ingedeeld in het kamp van vriend of vijand. Maar zo krijgt God niet wat Hem toekomt. Want dan vertonen we Zijn beeld niet.

Zeker, zolang de zonde niet is uitgewerkt zullen bepaalde vragen verschillend beantwoord worden. We zullen van anderen vinden dat ze teveel of te weinig zeggen, dat ze te ver voorop of te ver achteraan lopen, dat ze te bekrompen of te ongebonden denken. En anderen zullen dat van ons vinden. We zullen het in veel gevallen niet met elkaar eens worden.

Maar Gods beeld vertonen, dat is de ander om zijn anders-zijn en anders-denken niet uit mijn leven of uit de gemeente wégkijken, wégpraten, wégdoen! Zelfs wanneer het denken van de ander zich met het mijne niet verdraagt, zelfs wanneer het bij het licht van de Schrift bedenkelijk is — ook dan vraagt God dat we de ander aanvaarden. Niet zijn gedachten en ideeën, als die verwerpelijk zijn. Maar wel de ander zélf! Zoals God mij aanvaard heeft, niet mét mijn zonden, maar wel ondanks mijn zonden.

Kijk, dan ontvangt God van ons wat Hem toekomt. Zo vertonen we Zijn beeld. Dan erkennen we dat de HEERE God is, dat Hij ons gemaakt heeft, mij en de ander, en dat we Hem toebehoren, de ander en ik, dat we samen Zijn volk zijn, de schapen die Hij weidt. Hebben we vandaag het testbeeld

goed gezien? Hebben we het beeld bijgesteld, scherper gesteld? Dan kan de uitzending nu beginnen!

—o—

REAKTIE VAN EEN BEZOEKER

Oog voor elkaar

Ja, dat was het thema van de Ontmoetingsdag van onze kerken, die 26 april j.l. in Zutphen werd gehouden. Het was een fijne dag voor het hele gezin, want het thema „Oog hebben voor elkaar”, werd ook op een geweldige manier tot werkelijkheid gemaakt voor onze kinderen; dat gebeurde in programma-onderdelen die voor verschillende leeftijdsgroepen waren voorbereid. Ze horen er toch ook bij?

Oor hebben voor elkaar. In het luisteren naar elkaar kwam ook dit aan de orde. Er was veel tijd ingeruimd voor de onderlinge ontmoeting van broeders en zusters uit Noord en Zuid, uit Oost en West. De gesprekken gingen vaak over het praktisch christen-zijn binnen de eigen gemeente, met alle fijne dingen die gebeuren maar ook met de specifieke vragen en problemen, zowel in grote als in kleine gemeenten.

Wat is het geweldig dat je over deze dingen in alle oprechtheid kunt praten. Er was een wederzijds vertrouwen, men luisterde naar elkaar, men had oog voor elkaar op een manier die we in het Nieuwe Testament ook zo dikwijls tegenkomen.

Jammer is het dan wel, dat je veel broeders en zusters niet ziet op zo'n dag. Mijn persoonlijke indruk is, dat met name van enkele grotere gemeenten (die ik van meer nabij ken), zo'n geringe opkomst te melden was. Of dit landelijk geldt, weet ik niet. Toch vraag ik me af hoe dit komt.

Wat zijn de verschillen tussen een kleine en een grote gemeente? Kan het zijn dat de leden van een kleine gemeente iets meer behoefte hebben aan het ontmoeten van medebroeders en -zusters?

Een kleine gemeente, waar veel werk moet worden verzet door een kleine groep mensen, waar de kinderen weinig keus hebben bij het kiezen van een vriendje... Daarover wil je wel eens praten met anderen.

Hebben de leden van de grote gemeenten hier voldoende oog voor? Dat vooral de kleine gemeenten rekenen op de aanwezigheid van zoveel mogelijk broeders uit de grote gemeenten! Als we zó oog hebben voor elkaar blijven hebben, komt er zeker over twee jaar weer een ontmoetingsdag, een gezinsdag voor jong en oud.

We zijn dankbaar dat God ons in het vrije Westen nog deze mogelijkheden geeft.

D. W. L. Milo / Dalmally

VAREN

Sinds onze Michiel de Ruyter de zeven zeeën bevoer is voor elke Nederlander het water een tweede element. Niet alleen voor ons, ook voor de Brit. Hebben die twee elkaar trouwens niet vele malen op zee ontmoet, in oorlog en vrede? Hebben ze elkaars scheepstaal niet deels overgenomen? Was het niet onze Jacob van Heemskerck, die „dwars door ijs en ijzer dorst te streven”? Was het niet de Britse Horatio Nelson, die bij Trafalgar een beslissende nederlaag aan Napoleon's vloot toebracht, met verlies van eigen leven? Om van Mountbatten maar te zwijgen.

Die liefde tot het open water brengt me vandaag naar Oban's haven. Mijn vriend Archie heeft me al herhaaldelijk voor een snoepreisje uitgenodigd. Archie is de gelukkige eigenaar van een bescheiden zeiljacht en van een minder bescheiden motorjacht. Het is ongelijk verdeeld op deze aardbodem: de een heeft alles, de ander komt ook niets te kort.

Archie wacht me op in laarzen, wollen trui en kapiteinspet. Monstert meteen mijn kloffie: laarzen, trui, jachtjasje en pet met dubbele klep. Graham, gekleed in oliegoed en zuidwester, gaat vandaag ook mee. Want Archie kan zijn schip niet alleen mannen en verwacht van mij, landrot, niet te veel hulp. Daar heeft hij vermoedelijk gelijk in.

Het wordt nu instappen in een roeiboot en het eerste examen is, of ik precies midden in het dansende bootje weet te komen. Archie stapt als laatste in en neemt de riemen. Eigenlijk zitten we al meteen op oceaanwater, want Oban betekent „open”, hetzelfde woord dat u in het Deense Aabenraa (open rede) tegenkwam. Beide steden hebben een open baai, waarop zeeschepen voor anker kunnen gaan. Archie roeit ons met forse slagen naar een voor anker liggende vloot van zeil- en motorschepen, zo'n honderd meter uit de kust. Feilloos legt hij ons langszij een 27 voets schip, dat ook al op de golfslag ligt te rijden. Ik moet als eerste aan boord klimmen (kalm aan! wordt me bemoedigend nageroepen) en vraag van uit de hoogte: laten jullie me hier nu zitten? Nee, ze laten me niet zitten; weten beiden ook aan boord te komen en brengen de sloepijn mee.

De voorbereidingen voor de tocht beginnen. Twee dieselmotoren worden gecontroleerd, er wordt wat water en olie aangevuld en vanaf de kapiteinsplaats wordt de eerste motor aangezet. Een machtige dreun, zeer bevredigend. De tweede motor wordt gestart: een vertrouwenwekkend geluid. Scheepsmaat Graham haalt de ankerkabel op, nadat hij de roeiboot aan de boei heeft vastgemaakt. Voorzichtig en op halve kracht vaart Archie tussen de andere dansende schepen door, tot open water is bereikt. En dan gaat het volle kracht vooruit, buitengaats!

—o—

Langzaam schuift nu het mooie havenstadje aan stuurboord voorbij: de kerken, de bekende gebouwen, de toren zonder dak, de ruïne — alles glanst diep in de namiddagzon. En als we de baai uitgaan voelen we de zware golven uit de Sound of Mull onder onze voeten regeren. Dat is waar we het Maagdeneiland passeren: een steile rots, bewoond door wat schapen, die eenmaal per jaar doelwit van alle zeilverenigingen is om er het eerst de clubvlag te planten. Het is er bijna onmogelijk aan land te komen — maar Archie heeft het eenmaal gedaan, zegt hij. Toch ben ik maar blij als er ditmaal doorgevaren wordt.

Dan wordt een welkomstdronk uitgereikt door Graham, die zich van scheepsmaat tot galeislaaf heeft bevorderd — maar die uit gin en tonic een goede drank weet te maken. Als ik hun eigenwijs „slaontje vòr” toewens, grijnzen beide Kelten goedkeurend. Zo'n hartversterking is niet overbodig, want gaande richting Mull is de boot steeds levendiger geworden. Die danst en stampst en rolt op de golven, dat het een aard heeft. Zo iets vraagt om zeebenen, en die worden een landrot maar niet aangevallen. „Ben je wel eens gekapseisd?”, durf ik Archie te vragen. „Nog niet”, antwoordt deze hoopvol.

Behoedzaam naderen we een rotseilandje, waarop wel twintig zeehonden genieten van de zon. Als we met afgezette motoren dichtbij komen, gaan enkele te water, maar de meeste laten zich van dichtbij bezien. Die kennen de fotograferende gasten en doen een oogje dicht. Nu we dichterbij Mull komen kunnen we het Duart Castle en de huizen en bossen herkennen.

Mull was eens een heerlijk reservaat. Het bergt volgens de laatste telling nog ruim 4000 herten en dat is niet gering voor een klein eiland. Maar Mull is de laatste jaren een toeristeneiland geworden en daarmee verloor het zijn natuurlijke bekoring goeddeels. We laten het rechts liggen en draaien Zuidwestelijk om het eiland Kérrera heen.

Dat Kérrera is eeuwenlang in het bezit van de machtige MacDougall's geweest, die er een forse ruïne hebben staan: symbool van tyranniek verleden. Archie wijst op een eenzaam huisje aan de vrijwel onbewoonde Westkust: hier is onlangs een overval op een drugbende uitgevoerd. In dat huisje woonde een paar, dat bij de drugs betrokken was. De voorraad was opgeslagen in de schuur, die nu uit de bomen komt: een voorraad, waar de zolder bijna onder bezweek. De douane was getipt, stapte te middernacht aan land en meteen het huisje binnen tot in de slaapkamer: opstaan en handen omhoog! De man had gecommandeerd: mijn huis uit! — Aankleden en meegaan, zei de douane. — Wegwezen tot mijn vrouw aangekleed is, riep de man. — We keren ons om, tellen tot tien en je vrouw is aangekleed, antwoordden de douanes. Dat was dat. Het paar werd ingescheept en de douane haalde de buit binnen: de grootste drugoverval van deze eeuw, een voorraad van vele miljoenen ponden sterling!

—o—

Als we Kérrera in Zuidoostelijke richting ronden laten we een rots aan stuurboord liggen: het Bach-eiland. Daar heeft Archie als jongen een echt avontuur beleefd: hij moest 's avonds een boot aan land brengen en die 's morgens weer vlotbrengen — kreeg er een briefje van tien pond voor. Dat was smokkelen geweest natuurlijk, maar wat ging dat een jongen aan?

Al die eilanden voor de Schotse kust hebben de eeuwen door naam gemaakt met smokkelen en clandestien destilleren. Vandaag is daar het stropen bij gekomen. Niet dat er vroeger niet gestroopt werd — maar dat heette toen nog niet illegaal, als iemand wat voor eigen pot jaagde of viste. De bard van Mull dichtte eens: de hoofdprijs in onze verloting is een legaal gevangen zalm; en legaal gevangen zalm is erg zeldzaam op Mull. . .

We gaan Oostelijk langs Kérrera en zien in de verte een reeks bekende eilandjes liggen: wat zien ze er bekoorlijk uit, van zee uit bezien. Maar nu draaien we Noordoostelijk de Sound of Kérrera binnen. De boot is rustig geworden: we varen nu voor de wind en die is geminderd. Aan onze rechterhand zien we op tegen de steile vulcanische rotsen van Argyll, nauwelijks onderbroken door het mooie kasteel Gallanach. Drie boeien geven gevaarlijke ondiepten aan, die we vermijden. Inderdaad geeft de dieptemeter rare sprongen te zien: van enkele honderden meters diepte tot soms minder dan tien meter! Het moet hier bar en boos zijn toegegaan, toen aarde en zee gescheiden werden.

Het kasteel Gallanach, liggend in glooiende weiden en bossen, blijft de aandacht trekken. Gallanach betekent: Kelten. Zouden hier de oorspron-

kelijke Kelten uit Ierland zijn geland? Ik vind het een machtig kasteel — maar Archie en Graham vinden het maar matig. Dat is omdat ze de MacDougall's maar matig vinden. Die hebben zich in de geschiedenis niet altijd even braaf gehouden. Met vier man hebben de MacDougall's in 1306 Robert the Bruce aangevallen. — Waarom toch, want de MacDougall's hebben de eerste Schotse koning ook herhaaldelijk geholpen, nietwaar? — Jawel, maar Schotten zijn altijd ergens tegen en de MacDougall's waren bovendien wispelturig. Alle vier hebben het leven gelaten en Robert verloor alleen zijn schouderspeld.

Die schouderspeld moest de hele kleding van koning Robert bijeenhouden. In die tijd werden kilt en plaid nog uit hetzelfde lange stuk wol gevouwen en op de schouder vastgehouden. De greep naar de schouderspeld was dus bedoeld om Robert van zijn kleding te ontdoen — dan wel hem er in te laten struikelen.

Later is de schouderspeld, versierd met een edelsteen, eeuwenlang in het bezit van de MacDougall's gebleven — maar na een fikse brand is die uit de as opgezocht en weer in het bezit van Robert's nakomelingen gekomen. Vandaag wordt die speld in Oban bewaard in de kluis van de Royal bank. En wist je, dat onze koningin rechtstreeks van Robert the Bruce afstamt?

Ja, die Schotten kennen hun vaderlandse geschiedenis uitermate goed. Ze zijn er geheel bij betrokken, weten alle details. Het gevecht met de vier broers vond plaats bij de brug van Tyndrum, waar nu de schapjes van John Burton grazen en waar een vakantieganger een forel probeert te verschalken. Ik moet erkennen dat ook ik wel eens op dat stukje land heb gezocht naar souvenirs — maar Robert had blijkbaar niet meer dan één schouderspeld te verliezen.

—o—

De zon is al aardig aan het zinken en de kleuren van heuvels en bossen worden steeds warmer. Onze provincie Argyll is een heerlijk land, schoon en verheven. Met de „aere Gaelic”, de Keltische grond in het zicht, schenkt galeislaaf Graham een afscheidsorlam. Dan haalt hij met de pikhaak de ankerlijn op en maakt vast. Het schip wordt aan de kant gemaakt, de sloep aangehaald. En terwijl we voorzichtig overstappen gaan schip en roeiboot plotseling geweldig te keer; het is niets, een zware trawler voer op volle kracht voorbij.

Ook de veerboot op Mull gaat voorbij, maar voor die golfslag ons bereikt kunnen we aan land zijn, meent Graham aan de riemen. Hij heeft gelijk: de eerste zware golf spoelt ons bootje op het grint van de kust. Daar staan we op vaste grond, die nog wat onvast schijnt te schommelen. Een kostbare ervaring rijker. Gij aarde, zee en eiland — zingen wij — verheugt u in uw Heiland.

A. van de Beukel / Den Haag

Is onze houding tegenover Zuid-Afrika Bijbels verantwoord?

In „Opbouw” publiceerde broeder D. W. L. Milo wat cijfers en feiten m.b.t. Zuid-Afrika (voortaan Z.A.) n.a.v. een door Jan Marais geschreven brochure. Broeder Milo begint zijn publicatie met de opmerking: „Over weinig landen ter wereld wordt vandaag zo veel en zo onwelwillend gesproken als over de Republiek van Z.A.” (zie Opbouwnummers van 2, 9 en 16 nov. '79). Inderdaad. Het verontrustende hierbij is echter dat in het koor van de vooral door marxisten aangezwengelde hetze tegen Z.A. ook zovelen gehoord worden die zich presenteren als leden van christelijke

kerken en partijen. Zo wordt b.v. door de A.R.P.-leiding openlijk een boycot van Z.A. bepleit. Ook wordt via de Wereldraad van Kerken door christenen steun verleend aan terroristenbewegingen die hun marxistische geïnspireerdheid en idealen niet onder stoelen of banken steken. En dit alles wordt gemotiveerd met een beroep op de rechten van de mens en op basis van een gruwelijk overtrokken, eenzijdige en daardoor ook totaal vertekende en verleugende voorlichting over Z.A.

Welnu, die houding tegenover Z.A. óók van vele christenen raakt mij

emotioneel zózeer dat het me bedroeft maakt, omdat ik het ervaar als een uiting van een geest die fundamenteel in strijd brengt met de Geest van Jezus Christus. Daárom schrijf ik.

Nu heb ik er geen behoefte aan de zuiverheid van intentie bij deze christenen in twijfel te trekken. Zij zullen onrecht willen bestrijden. Op willen komen voor het zwakke en onderdrukte. Akkoord. Maar wij moeten er dan juist als christenen, wel scherp op toezien dat we dit doen op eerlijke en liefdevolle wijze. Dat we dit doen vooral met de Geestelijke wapens van Gods Woord. Dat we onze wapens niet betrekken uit het arsenaal van de wereld, van de revolutie, van anti-christelijke machten en ideologieën. Want dan zouden we met al onze goede bedoelingen de Geest bedroeven en tegenstaan. Dan zouden we ons ver verwijderen van anti-revolutionair handelen in Groeniaanse zin.

Wie enig begrip heeft van de ontzaglijk complexe problematiek en de gigantische taak waarvoor volk

en regering van Z.A. zich geplaatst zien en alle van belang zijnde feiten, achtergronden en ontwikkelingen in zijn oordeelsvorming betreft, zal tot de conclusie komen dat gebod om wijsheid en morele en daadwerkelijke steun aan het Z.A.-se volk en zijn regering de westerse christenen dan ook méér past dan het onbegrip, de hetze, de boycot en bestrijding die het nu vaak van hen ervaart.

Er zou veel te zeggen zijn over de invloed op de voorlichting m.b.t. Z.A. van een onbijbels vrijheidsdenken, geruggesteund door de moderne bevrijdingstheologie en de Wereldraad van Kerken, waarop door het wereldcommunisme meesterlijk wordt ingespeeld.

Er zou óók veel te zeggen zijn over het streven van de Z.A.-se regering naar een gemenebest van vrije staten op federatieve basis, ook wel genoemd: thuislanden-politiek. Die politiek is er, niet omdat het ene ras superieur is aan het andere, maar omdat het ene volk anders is dan het andere. Geen geforceerde integratie, maar een gemeenschap

van vrije volken waarin ieder volk de eigen nationale stamgevoelens kan beleven en de eigen taal kan spreken. Het bepleiten van het systeem „one name, one vote” zou bijna zeker leiden tot een zwarte dictatuur die een levensbedreiging inhoudt voor de Aziaten, de meer dan 2 miljoen kleurlingen, de meer dan 4 miljoen blanken en voor de zwarte minderheden.

Er zou heel wat gezegd kunnen worden, óók in kritische zin, over de zgn. kleine apartheid, die echter in snel tempo afgebroken wordt. Over de bezwaren tegen het systeem van de trekarbeid, over de politieke rechten van de verstedelijkte Bantoe's, over de huwelijks-wetgeving en over de mentaliteit van een aantal Afrikaners, maar óók over de enorme inspanningen die Z.A. zich getroost op het gebied van huisvesting, medische verzorging en onderwijs ten behoeve van de zwarte bevolking. Om over het economisch aspect maar te zwij-

gen. Niet alleen de eigen bevolking maar héél Zuidelijk Afrika heeft onvoorstelbaar veel ellende te duchten als de vijanden van Z.A. erin zouden slagen de economie van dat land door boycot en isolering te doen ineenstorten.

Eveneens zou er veel te zeggen zijn over de selectieve verontwaardiging t.a.v. Z.A. in een situatie waarin een overwegend deel van de wereldbevolking geen democratische rechten kent. *Waarin 2/3 van de wereldbevolking leeft onder een regime dat de verspreiding van de Bijbel zelfs tegenstaat, n.b. de enige Boodschap van waarachtige bevrijding uit de meest wezenlijke en dondelijke slavernij. Maar desondanks menen veel Nederlandse christenen zich met puur wereldse strijdmethoden zoals boycot en het steunen van revolutionaire geweld, te moeten richten tegen een broedervolk dat volle ruimte geeft aan het Evangelie der bevrijding.*

Vanwaar toch dit meten met 2 ma-

ten, waardoor ook na de tragedie in Hongarije en die in Tsjecho-Slowakije door Nederland een verdrag gesloten wordt met Rusland om elkaar economisch en technisch te helpen. Ik denk in dit verband ook aan de honderdduizenden slachtoffers van onmenselijke, al of niet communistische regimens en aan de onderdrukking en discriminatie van christenen in landen als Vietnam, Cambodja, Ethiopië, Rusland en andere Oostbloklanden; Angola, Mozambique, enz. enz. Mijn overwegingen op al deze tot nu toe aangeduide punten hebben mij dagelijks doen toenemen in de overtuiging, dat we in de eenzijdige, verleugende voorlichting m.b.t. Z.A. te maken hebben met een systematische indoctrinatie, die welbewust en doelgericht gehanteerd wordt door revolutionaire elementen om de positie van marxisme en wereldcommunisme vooruit te stuwten. Men tracht dit te doen op een zodanig geraffineerde wijze dat ook

christenen ingeschakeld kunnen worden als medewerkers in dit streven. Helaas met groot succes. Daarom wil ik er tegen waarschuwen dat ons christen-zijn niet beheerst gaat worden door een sociaal-revolutionair activisme dat ontstellend ver verwijderd is van het Evangelie van Jezus Christus.

Hoewel ik op allerlei aangeduide punten in dit artikel breder had willen ingaan, moet ik mij nu beperken, terwille van de ruimte, tot de afwijzing van de strijdmiddelen zoals die tegenover Z.A. toegepast of gepropageerd worden.

Met nadruk wil ik voorop stellen: óók als bedoelde middelen gericht zouden worden tegen b.v. gruwelijk onderdrukkende marxistische regimens, dan óók zou ik dit fundamenteel verwerpelijk achten als in strijd met het Woord van onze God.

Met de gehele geest van het Evangelie van Gods liefde in Christus brengt het in strijd deze puur wereldse strijdmethoden te hanteren. Boycot is broodroof. Per consequentie probeert ze het leven van de tegenstander onmogelijk te maken. Ik geloof er niets van dat we op deze wijze de zaak van Gods Koninkrijk kunnen dienen. Evenmin als door brandschattende en moordende terroristen moreel en financieel te steunen. Jezus zegt: „wie naar het zwaard grijpen zullen door het zwaard omkomen”. Matth. 26 : 52. Ook de geschiedenis leert dat de revolutie haar eigen kinderen verteert. De Here heeft ons een totaal andere opdracht gegeven n.l.: „Overwin het kwade door het goede”, Rom. 12 : 21b. Dat is iets geheel anders dan: pleeg broodroof op uw tegenstander. De strijdmethode van de Geest is: indien uw vijand honger heeft, geeft hem te eten, indien hij dorst heeft geeft hem te drinken, want zo zult gij vurige kolen op zijn hoofd hopen.” Rom. 12 : 20. En Paulus houdt in ditzelfde hoofdstuk zijn lezers voor: „vergelde niemand kwaad met kwaad.” vs. 17. Hieraan moeten wij in ons kind van God zijn juist gekend worden, dat wij vrucht dragen. Óók deze vrucht dat we onze vijanden liefhebben, dat we zegenen die ons vervloeken en vervolgen. „Wie niet lief heeft kent God niet”, 1 Joh. 4 : 8a. Ik zeg dit alles omdat het juist hier zo nauw luistert voor ons die naar de naam van Christus genoemd zijn. Ik wéét hoe moeilijk dat is. Hoe zeer dat strijdt met onze natuur. Wat was Gods liefde toch geweldig en onbegrijpelijk groot. Wij waren vijanden, maar door het kruis overwon Hij ons en maakte ons tot vrienden, ja tot kinderen en erfgenamen. En Hij zegt tot ons: „weest dan navolgers Gods, als geliefde kinderen.” Als we leven uit dat wonder Gods, dat we als goddelozen en vijanden door Hem opgezocht en gevonden zijn, zullen we ook in de geest der zachtmoedigheid mede-zondaren bejegenen. Navolging Gods als geliefde kinderen kán niet betekenen dat wij

terloops.....

door P. C. van Wijk - Zaltbommel

Wat mag je van een preek verwachten ?

Wat mag je van een preek verwachten? Déze vraag is belangrijk. De vorige keer wees ik er op dat in een preek Gods woorden moeten dóórklinken. Paulus zegt ergens dat hij alleen wil preken Jezus Christus en Die gekruisigd. Dat wil zeggen dat Paulus alleen maar preken wil Gods verlossing, Gods bevrijding, Gods genade. Dát is het hart van het evangelie. Om Jezus Christus gaat het, zoals het in 1 Cor. 1 : 23 e.v. staat: 'Wij prediken u een gekruisigde Christus, voor joden een aanstoot, voor heidenen een dwaasheid, maar voor hen die geroepen zijn, joden zowel als grieken, prediken wij Christus, de kracht Gods en de wijsheid Gods'.

God is een gévend, een vergevend God, een God die iets te schenken heeft. Het is moeilijk voor moderne mensen om dat te aanvaarden. Moderne mensen willen de dingen zelf doen. De enquête 'Opnieuw: God in Nederland' laat ons zien dat slechts 34% van de ondervraagden zegt dat er een God bestaat. Van de jongelui van 17-24 jaar verklaart 38% dat bidden geen zin heeft. Mensen die menen dat spreken met God geen zin meer heeft verwachten van een preek niets meer.

Maar ook gemeenteleden die zulke sterke uitspraken niet doen hebben vaak de grootste moeite om in

de gehoorde preken Gods persoonlijke boodschap te beluisteren.

Op Jezus letten

Het is daarom goed om op Jezus en Zijn preken te letten. Als Jezus op aarde wandelt preekt Hij b.v. in gelijkenissen maar Hij doet het zó dat ze verstaanbaar zijn voor de mensen ook al verstaat iedereen direct niet alles. Vaak haalt Jezus in een concrete situatie de profeten aan en zegt dan zonder enige toepassing 'amen'. Zó concreet en duidelijk is dat profetenwoord dat nadere 'verklaring' niet nodig is. Er waren ook wel eens lange preken bij (b.v. Matth. 24), ook wel lange gebeden (b.v. Joh. 17), maar het is goed er eens op te letten hoe dicht de Heiland Zijn woorden zoekt bij reeds gegeven woorden van God.

Een bijbel met veel tekstverwijzingen kan ons duidelijk maken dat Jezus steeds weer gebruik maakt van de boekrollen van het oude testament.

Jezus is een duidelijk voorbeeld als het om goede preken gaat. De opdracht tot de discipelen is dat zij hetgeen Jezus in het donker heeft gezegd moeten uitdragen in het licht (Matth. 10 : 26). Jezus' werk moet door anderen worden voortgezet.

Hiermee is de grootheid en de kleinheid van een preek aangegeven. Groot is een preek omdat God Zich in preken wil blijven weggeven, omdat Hij woorden van heil wil blijven spreken, omdat Hij in preken wil komen middenin onze concrete situatie teneinde ons zó verder te brengen.

Klein is een preek omdat daverende woorden hier overbodig zijn, omdat grote redenaars niet nodig zijn, omdat alle vuurwerk uit de boze is.

Zo klein als Jezus wilde zijn, zo dienstbaar als Hij Zich ook in Zijn

spreken vertoonde, zó klein moeten alle dominees willen zijn, bereid tot het wassen van de voeten van hun luisteraars. Wie deze bereidheid bij zichzelf nog niet heeft ontdekt, kan beter onder de preekstoel gaan zitten. Geen redenaarstalent, geen prachtige gebaren, geen krampachtige woordenkeus kunnen Gods volk tot Jezus brengen. Dát kunnen alleen Gods woorden zelf!

Een preek is Godsspraak

Een goede preek is een woord van God, een woord uit de hemel (Hebr. 12 : 25). Probeer deze tekst eens te lezen in het verband om er zó doorheen te kunnen kijken. Eerst sprak God tot Zijn kinderen, maar Zijn spreken vandaag is veel rijker. Gods spreken vanaf de Sinaï was een machtig gebeuren, Zijn spreken op de Karmel door Elia was een machtig iets, maar Zijn spreken nú, vanuit de hemel, is veel grootser.

Een goede preek vandaag is méér dan een krakende Sinaï, een dominee die in eenvoud zijn plicht doet is méér dan een man als Ezechiël. Dit geldt alleen als je zondags een preek hoort waarvan de woorden bij God vandaag komen.

Wat mag je van een preek verwachten? Laat ik het onvolledig zó mogen samenvatten: een eenvoudig stuk bijbelverklaring, een laten zien van wat God in een bepaald verband toen zei en nú zegt, een spreken-van-God met zo weinig mogelijk mensenwoorden.

Ik denk aan Jezus' gesprek met de samaritaanse vrouw. Wat heeft Hij haar kort en duidelijk Gods woorden verkondigd! Concreet, actueel, op-de-vrouw-af, zonder gemoraliseer. Zij, als buitenkerkelijke, heeft de boodschap begrepen.

Ook dát is belangrijk: ook buitenkerkelijken hebben er recht op om, als ze eens een kerkdienst meemaken, iets méé te krijgen.

onze vijanden met terreur en broodroof tegemoet treden, óf ik begrijp totaal niets van de rijkdom en de ernst van het Evangelie o.a. in de Bergrede. Die Bergrede is belangrijk om het geestelijk klimaat te leren kennen dat Jezus ons voorhoudt als het levens-klimaat voor de kinderen van het Koninkrijk. Opzettelijk heb ik in mijn afwijzing van onschriftuurlijke en revolutionaire strijdmethoden en middelen m'n betoog toegespitst op duidelijke vijanden en vervolgers van Gods volk, omdat ik ook mijzelf die hoge norm van de Bergrede impliciet wil voorhouden. Want ik ben me ervan bewust dat ik b.v. persoonlijk m.b.t. de communistische knoet van partij-dictatuur en geloofsvervolging méér moeite zou hebben die grondwet van het Koninkrijk Gods te respecteren en te beleven dan t.a.v. mijn Z.A.-se broeders en zusters, die niet gedreven worden door open vijandschap tegen God, Zijn Christus, en het volk van Christus.

We mogen wel bidden dat de Here ons allen door de herscheppende en reinigende kracht van Zijn Geest leren wil: *alle* zachtmoedigheid te bewijzen aan *alle* mensen. Titus 3:2.

Nieuwe adressen scribaten

Vlaardingen — D. Smits, Koekoekstraat 25, 3136 XP Vlaardingen, tel. 010-746903.

Hattem — G. v. Winsum, Uilennest 2, 8051 HB Hattem, tel. 05206-1451.

Ds A. Beeftink — Het nieuwe adres van ds A. Beeftink is Burg. van Engelenweg 128, 8271 AW IJsselmuiden, tel. 05202-19877.

Ds C. van Leeuwen — Ds Van Leeuwen (Bilthoven) is door de regio Utrecht benoemd in de raad van toezicht van de studiebegeleiding van de theologische studenten. In deze functie volgt hij ds Visser op.

Lelystad — Ds Boersma neemt 24 augustus a.s. afscheid van de gemeente van Lelystad. Hij heeft een benoeming aanvaard als adj. directeur van de scholengemeenschap „de Brug” aldaar.

Hij is ook verhuisd. Zijn nieuwe adres is: Archipel 22-50, 8224 GN Lelystad, tel. 03200-41517.

De afscheidsdienst vindt plaats om 18.30 uur in kerkgebouw „het Anker”, Karveel 33-01.

Lelystad — Ds Roukema (Katwijk) heeft een beroep naar Lelystad aan-

genomen. De Chr. Geref. ds K. de Jonge (Steenwijk) krijgt een taak in Almere.

Eindhoven — De Chr. Geref. gemeente te Eindhoven (die veel met de Ned. Geref. Kerk ter plaatse samenwerkt) heeft ds Vogel (Rozenburg) beroepen. Deze heeft het beroep inmiddels aangenomen. De intrededienst vindt op vrijdag 31 oktober plaats.

Ds D. K. Smit — Onlangs is al gemeld dat ds Smit (emeritus Dalfsen) zijn ambtsjubileum gevierd heeft.

In „Onder de Lelie”, het blad van Zwolle, Dalfsen en Zalk en Veecaten schrijft ds Van Oene het volgende: „25 jaar Dienaar van het Woord. In deze maand, om precies te zijn, 17 juli a.s. zal het 25 jaar geleden zijn, dat ds D. K. Smit in het ambt van dienaar van het Goddelijk Woord bevestigd werd in de gemeente van Kantens.

Een kwart eeuw heeft hij derhalve het evangelie van zijn Zender, die hem daar in Kantens riep en later in Blokzijl, Zwartsluis en Zwolle-Dalfsen, mogen verkondigen.

Zonder meer is het waard daar bij stil te staan. Hij zal dat zelf met de zijnen zonder twijfel ook doen. Zulke data zijn dagen in het leven van een predikant, dat hij even terugziet: hij herinnert zich de eerste schreden op dat zo moeilijke pad van elke week opnieuw met het Woord van een Goddelijke opdrachtgever te komen en daarbij niet te zien op mensen, geen personen aan te zien, maar in wijsheid en voorzichtigheid die boodschap te laten uitgaan.

Natuurlijk is het ook de beide kerkeraden van Dalfsen en Zwolle niet ontgaan. Zij willen dan ook hun hartelijke blijdschap en felicitaties uitspreken aan het adres van ds Smit. En daarbij de wens uitspreken, dat het

hem gegeven moge worden die gezondheid te hebben, dat hij nog, zij het niet meer in vaste dienst, maar dan toch regelmatig die ambtsbediening mag uitoefenen. Hierbij zal het niet blijven. Maar de kerkeraden van beide gemeenten hebben gemeend niet midden in een vakantietijd, waarin velen uit de beide gemeenten van een vakantie genieten, het een of ander te organiseren. Dat zal zonder twijfel na de vakantie gebeuren. Dan zullen ook beide gemeenten de gelegenheid ontvangen hun medeleven te tonen.

Gods zegen moge over hen zijn.”

Haarlemmermeer — In het kerkeradsverslag van de gemeente Haarlemmermeer nemen we de volgende passage over:

„Van de Geref. Kerk (vrijgemaakt) van Hoofddorp is een verzoek tot samenspreking ontvangen. De kerkeraad heeft hiervan met blijdschap kennis genomen en zal hier op ingaan.”

Ds Den Ouden — In zijn notities in het Enschedese kerkblad schrijft ds Mooiweer over het overlijden van ds Den Ouden: „Dat het leven overigens zomaar door Gods ingrijpen hier op aarde kan worden afgebroken, hebben we opnieuw ervaren toen we de 30e juli (een datum, die dus nog binnen de vakantietijd viel) bij het open graf stonden van onze kollega ds Den Ouden, die op 26 juli tijdens een vakantie in Duitsland, zijn moederland, plotseling stierf. Bijzonder fit was deze emeritus met zijn vrouw op reis gegaan. Hij was als 75-jarige nog zo uitermate vitaal en diende graag de kerken via de prediking van het evangelie van zijn Heiland. Niemand had verwacht, dat zijn leven zo abrupt een einde zou nemen. Er was veel belangstelling op de begrafenisdag, niet in de laatste plaats

vanuit Duitsland, waar ds Den Ouden 5 jaren de gemeente van Campen heeft mogen dienen. Ds Janssen leidde de begrafenis en gaf een fijne exegese van Openbaring 2:17b. De gelovigen krijgen straks een nieuwe naam! Dat is de oude naam, maar dan in gouden letters geschreven op een witte steen. Die naam weet alleen degene, die hem ontvangt. Bij God is er voor zijn kinderen geen grauw enerlei, maar variatie. Het valt dus niet te vergelijken met de brieven, die via de P.T.T. hetzelfde poststempel krijgen. De witte steen werd vroeger uitgereikt door de rechter aan hem, die vrijgesproken werd. Zo is hij symbool en bewijs van vrijpraak door het kruisbloed van Christus Jezus, onze Heer. Dat is in de kring van de gemeente de uitwerking van de persoonlijke relatie tot de Koning van de kerk! Met ds Den Ouden is een knap theoloog heengegaan! Mede door de bepaalde schuchterheid heeft hij geen publikaties op zijn naam staan. Dat blijven wij betreuren! Wat zou het fijn zijn geweest, wanneer hij ons enkele boeken over kerkgeschiedenis en kerkrecht had nagelaten. Hij was meester met name op deze beide theologische wapenen. De HERE vertrooste mevrouw Den Ouden in haar eenzaamheid met Zijn beloften.”

Lijd u Klub of leid u klub? — Op zaterdag 30 augustus a.s. wordt er in de Barnabaskerk, Canadalaan 25 te Apeldoorn, een informatieve dag georganiseerd voor zowel oude als nieuwe leiders van jeugdverenigingen van 12 tot 16 jaar.

Deze dag zal om 10 uur beginnen en om ongeveer 16.00 uur eindigen. De ochtenduren zullen vooral in het teken staan van het bespreken van diverse methoden om Bijbelstudies te leiden. 's Middags worden de vragen en opmerkingen besproken die de enquête tijdens de gezinsdag te Zut-

Zuid-Afrika

Van het zendingsveld in Zuid-Afrika is wat betreft de voortgang van het evangelisatiewerk weer goed nieuws te melden.

Dominee Keesenberg heeft weer een evangelist die voor 6 maanden op proef is. Het is broeder Howard Matiwane. Hij is in 1947 geboren en is getrouwd met een verpleegster. De Matiwanes hebben 1 kindje.

Wilt u deze broeder en zijn gezin in uw gebeden gedenken?

Soemba

Broeder De Jonge uit Den Haag stuurde het volgende bericht:

U hoort de laatste tijd weinig over het werk op Soemba. Er is ook, na de terugkeer van de fam. Goossens en

Ter Maat, weinig nieuws te melden. Momenteel is ds Goossens voor een periode van ca. 4 maanden op Soemba en hij reist daar nu alle gemeenten af, geeft cursussen aan goeroe's en predikanten en woont kerkelijke vergaderingen bij. Na zijn terugkeer, medio augustus a.s. (D.V.) is er wellicht iets meer te melden.

Maar wat we wel onder ieders aandacht willen brengen (en speciaal onder die van de kerkeraden en penningmeesters) is, dat de inkomsten dit jaar zo traag lopen. In het eerste halfjaar kwam slechts 1/3 deel binnen van wat we in heel 1980 nodig hebben. Nog even en onze kasmiddelen zijn tot heel weinig teruggelopen. En dit, terwijl we in een vergadering, die 23 september 1978 te Utrecht is gehouden, met elkaar overeenkwamen gedurende 1979 en 1980 nog in het levensonderhoud van de fam. Goossens te voorzien en onze broederschap op Soemba te blijven steunen voor wat betreft salarissen van goeroe's en predikanten. Die afspraken zijn toch niet in het vergeetboekje terechtgekomen?

U zult het verzoek kunnen billijken om extra aandacht te geven aan een collecte, een bijdrage e.d. en gelden, die reeds ingezameld zijn op korte termijn over te schrijven op postrekening nr. 1768194 t.n.v. zendingscommissie van de Ned. Gereformeerde kerk te 's-Gravenhage.

Azië

In Opbouw van 25 juli jl. heeft een artikel gestaan van de hand van br. Bong-Ho Son uit Zuid-Korea. („Centrum voor zending in Azië”).

Naar aanleiding van een gesprek, dat we nadien met hem hebben gehad, werd besloten vanuit Nederland financiële hulp te gaan bieden, aangezien dit dringend gewenst is.

Giften voor dit doel kunt U storten op postgironummer 1775496 ten name van Calvinistic World Association (CWA) te Heiloo met vermelding „Zuid-Korea”. Giften aan de CWA zijn aftrekbaar voor de inkomstenbelasting.

Voor eventueel nadere inlichtingen kunt U zich wenden tot J. J. Molenaar te Heiloo. Tel. 's avonds 072-330089.

phen gehouden, heeft opgeleverd. Verder kunnen natuurlijk allerlei zaken die het klubwerk voor deze leeftijdscategorie **betreffen, aan de orde** worden gesteld. Voor soep en brood wordt gezorgd. De kosten van deze dag zullen plm. f. 5,— bedragen. In verband met een goede planning van de dag dient men zich op te geven vóór 24 augustus a.s. Opgave bij Mevr. C. Scheltens-Lakerveld, Schoutenbeld 744 te Apeldoorn, tel. 055-338917.

nieuws uit breder kring

l'Abri — Uit de Nieuwsbrief van augustus nemen we het volgende over:

Redactieleden:

Ir. A. W. Biersteker;
Ds H. de Jong;
H. Langerak;
Mr. dr J. Meulink;
D. W. L. Milo;
Ds E. R. Postma;
Drs W. G. Rietkerk

Adres van de Redactie:

Ds K. Muller,
Riouwstraat 59,
1521 SC Wormerveer
Tel. 075-282589

Kerknieuws en berichten over kerkelijke/christelijke activiteiten te zenden naar:

„Kerknieuws Opbouw”,
Brugakker 36-22,
3704 LP Zeist,
Tel. 03404-50278

Advertenties en druk:

Drukkerij „Steenbergen”,
Nooitgedacht 3,
3701 AL Zeist
Tel. 03404-12452

Advertentieprijs:

35 ct per mm.
familieberichten
30 ct per mm.
Advertenties inzenden tot
dinsdagmorgen 10.00 uur.

Administratie-adres:

Kon. Wilhelminalaan 38,
3956 TD Leersum
Tel. 03434-4288

Abonnementsprijs:

f 40,— per jaar of f 21,—
per halfjaar.
Buitenland f 45,— p. jaar
of f 60,— per luchtpost.
Gironr. 404945 t.n.v. van
Geref. Persveren. Opbouw,
Dr. Schaepmanlaan, 71,
2104 VC Heemstede, tel.
023-285825.

Abonnementen kunnen ieder moment ingaan, doch slechts per 31 december eindigen. Opzeggen uiterlijk tot 15 november

Een hoogtepunt van de laatste twee maanden was de l'Abri-konferentie in Rochester, Minnesota (V.S.). Bijna tweeduizend mensen, die ongeveer alle staten van Amerika vertegenwoordigden — ook enkele uit Canada — woonden deze konferentie bij. Wim en Greta Rietkerk, Minna en ik waren er als vertegenwoordigers van het Nederlandse l'Abri. Het was een goede konferentie met veel lezingen (5 per dag), veel persoonlijke gesprekken en goede discussies. We werden er zeer door bemoeidigd en we zijn dankbaar voor de verhoorde gebeden. Als u de Engelse „Family Letter” van Mevr. Schaeffer ontvangt, zult u ongetwijfeld meer nieuws over deze konferentie krijgen, en ook over de recente ontwikkelingen in Amerika.

Iedereen was blij, dat dr Schaeffer de konferentie kon bijwonen. Tijdens de konferentie moest hij voor een nieuwe chemotherapie naar de Mayo-Clinic. Vanuit de vele contacten van de Schaeffers met de mensen van de kliniek en van Rochester is deze konferentie ontstaan.

Van de mensen, die op Huize „Kortenhoeve” geweest zijn, noemen we Nienke, die helper is geweest. We zijn dankbaar voor haar inzet en we zullen haar missen, Wilfred, een Canadese jonger, die drie maanden hard gestudeerd heeft en met een diepere basis teruggaat. Marianne, die veel aan het werk gehad heeft, Sue, een meisje uit Maleisië, die over ons werk las in een boekwinkel in Amsterdam. Ze had het erg moeilijk met de ideeën van haar kerk over Christelijke vrijheid. We bidden, dat de mensen, die door het werk geholpen zouden kunnen worden, de weg naar ons toe vinden.

Van de lezingen noemen we de lezing van prof. Bong-Ho Son over „Kultuur”. Prof. Son is een Koreaan, die nauwe banden heeft met het werk van l'Abri. Cultuur is niet een gegeven zoals de natuur, maar wordt door de mens gemaakt. De mens met zijn cultuur is niet een verlengstuk van de natuur zoals dat door de oosterse godsdiensten en ook door de evolutietheorie geleerd wordt. De waarde, waardigheid en creativiteit van de mens, en hoe hij op de schepping antwoordt, kwamen aan de orde in deze lezing.

Ons programma

- 16 aug. Donald Drew - De werkelijkheidsvisie van de t.v. (Drew is een Engelse leraar en auteur.)
23 aug. Prof. B. Goudzwaard
30 aug. Film: „Wat ging er mis?” (De verwording van de menselijke samenleving)
Eerste episode: De abortering van de mensheid.
6 sept. Kunstweekend - Drs Graham Birtwhistle.
13 sept. Drs H. Geertsema - Wat mogen we hopen?
20 sept. Utrecht-zaterdag - Prof. B. Goudzwaard.
27 sept. Film: „Wat ging er mis?” Tweede episode: De dood van de onschuldigen.

Ter informatie:

- Op de Utrecht-zaterdag wordt de lezing gehouden in het Jeugdhonk van de Jeruzalemkkerk, Troosterlaan 65, vanaf het Centraal Station te bereiken met buslijn Tuindorp-Oost. Aanvang twee uur. Wilt u blijven eten, dan graag vantevoren opgeven bij de fam. Rietkerk, tel. 030-718327.
- Film: De komende maanden willen we een zaterdag per maand een episode van de film van Franky Schaeffer „Wat ging er mis?” laten zien en bespreken. In deze film bespreken dr F. A.

Schaeffer en de Amerikaanse kinderarts dr C. Koop het vraagstuk van abortus en euthanasie. De film is voorzien van Nederlandse ondertiteling.

3. Wanneer u gewend bent, of de intentie hebt regelmatig voor het l'Abri-werk te bidden, dan willen we u graag bij de nieuwsbrief ook de speciale gebedsbrieven zenden. Wilt u het ons even laten weten, wanneer u deze gebedsbrieven ook graag ontvangt?
4. De „Family-Letter” van Mevr. Schaeffer kunt u regelmatig ontvangen wanneer u een kaartje zendt aan: Herr Werner Hermann, Riedgrasweg 82, D-7000 Stuttgart 70, West-Duitsland.

Op 20 juli j.l. waren wij 25 jaar getrouwd.

Het is de Here onze God die ons daarin zijn goedheid bewees. We hopen dit D.V. donderdag 21 augustus a.s. te vieren.

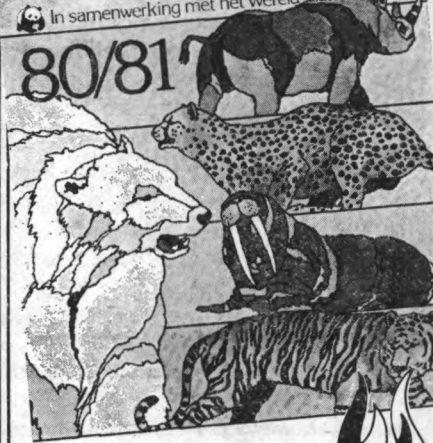
Gelegenheid tot feliciteren tussen 17.00 en 19.00 uur in Restaurant „t Centrum”, Dorpsstraat 8, Nunspeet.

J. C. van Rietschoten
A. van Rietschoten-van Kuiken
en kinderen

Augustus 1980
Oosterlaan 106 - 8072 CA Nunspeet

In samenwerking met het Wereld Natuur Fonds

80/81

160 pag., geill., geb.
Prijs: f 5,90

Verkrijgbaar bij de boekhandel

De Vuurbaak - schoolagenda 1980-'81

In samenwerking met het Wereld Natuur Fonds

- Thematekst over met uitroeiing bedreigde diersoorten. Illustraties in full-color!
- Informatie over de sterrenhemel in elk jaargetijde
- Cartoons en puzzels

In fraaie, kleurige band

**UITGEVERIJ
DE VUURBAK BV**

Postbus 189, 9700 AD Groningen, telefoon 050-183450

Opbouw-uitgaven

Door het invullen en opsturen van onderstaande bestelbon kunt u verschillende door „Opbouw” uitgegeven en binnenkort uit te geven brochures bestellen.

Alle prijzen zijn exclusief portokosten!
De ingevulde bon kunt u in een open envelop zonder postzegel sturen naar:

**Administratie Opbouw,
Antwoordnummer 38, 3940 ZD Leersum.**

Tegelijk met de toezending van de bestelde uitgaven ontvangt u een accept-girokaart met daarop het verschuldigde bedrag vermeld.

Gaarna ontvang ik:

- ..... ex. Prof. C. Veenhof, Jona (Hulp bij Bijbelstudie) à f 1,50
..... ex. Dr. D. Holwerda, Ds. G. Janssen, Rev. Don. A. Godling en Drs. H. de Jong, De plaats van de vrouw in de gemeente à f 2,50
..... ex. Drs. H. de Jong, Ongehuwd samenwonen à f 2,60
..... ex. Prof. Dr. B. Goudzwaard, Drs. H. de Jong en Prof. Dr. Ir. E. Schuurman, Het kernwapenvraagstuk (48 pag. à f 2,50)
..... ex. Ds. M. R. van den Berg, Jeremia (Hulp bij Bijbelstudie) (plm. 194 pag. gebonden uitgave) à 10,— (De beide laatste uitgaven verschijnen binnenkort.)

Naam: .....

Adres: .....

Woonplaats (postcode) .....

Handtekening: .....

P.S. Van de brochure „De plaats van de vrouw in de gemeente” is nog slechts een beperkt aantal exemplaren aanwezig.